

Kv Paradis 51

RAÄ Lund 73:1 / L1988:5459
Lunds stad och kommun, Skåne län
Arkeologisk schaktningsövervakning 2020
Adam Hultberg

Titel: Kv Paradis 51
Författare: Adam Hultberg
Kulturmiljörapport: 2020:74

Omslagsbild: Paradisgatan från väster med Wickmanska gårdens östra länga och Thomanderska gården. Vykort från tidigt 1900-tal. Fotograf okänd. Tillhör Universitetsbibliotekets vykortssamling.

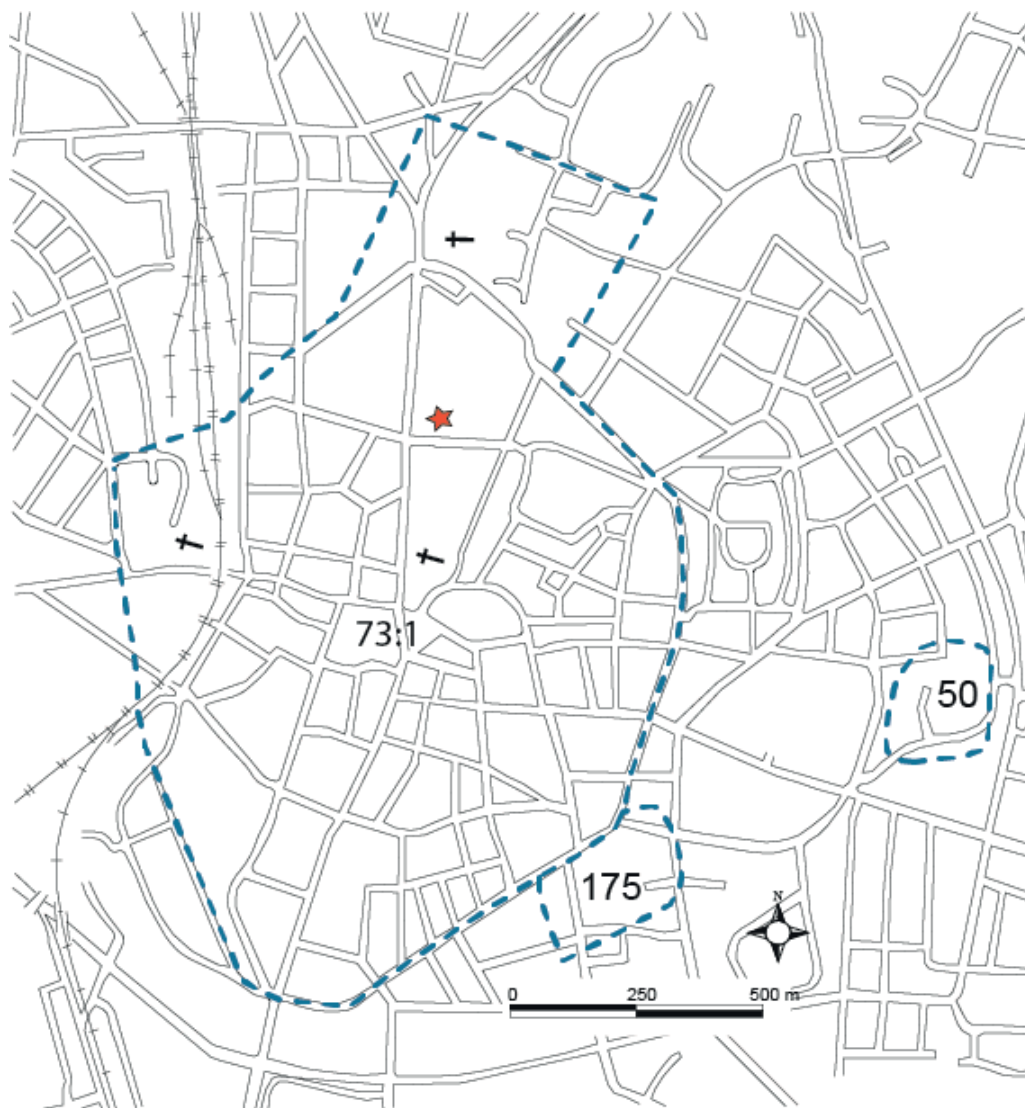
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	2
Fornlämningsmiljö	3
Tidigare arkeologiska iakttagelser	3
Genomförande och resultat	4
Schakt 1	5
Schakt 2	5
Schakt 3	5
Kulturlagerstatus	6
Förslag på fortsatta åtgärder	6
Administrativa och tekniska uppgifter	7
Referenser	8
Bilagor	8
Bilaga 1. Sektion 2, Schakt 2	9
Bilaga 2. Fotodokumentation av ej insamlade fynd	10

Sammanfattning

- En arkeologisk schaktningsövervakning har genomförts på fastigheten Paradis 51, i Lund. Arbetet genomfördes i enlighet med Länsstyrelsens beslut (431-22849-2019, Kulturens projektnummer A_2019_0086).
- Totalt grävdes tre schakt, samtliga med en genomsnittlig bredd på 0,65 meter och ett djup på 0,60 meter.
- Lämningar påträffades som sannolikt kan knytas till den så kallade Thomanderska gården, som fanns på platsen fram till år 1925, då den flyttades till Kulturens friluftsmuseum.

Figur 1. Lunds medeltida stad, fornlämning 73:1, med platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna.

Inledning

En arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning har genomförts på fastighet nummer 51, i Kvarteret Paradis, i Lund. Undersökningen genomfördes i samband med att fastighetsägaren, Akademiska hus AB schaktade för byte av belysningsarmaturer på parkeringsplatsen, i fastighetens sydvästra hörn. Arbetet genomfördes i enlighet med Länsstyrelsens beslut (431-22849-2019, Kulturens projektnummer A_2019_0086).

Fornlämningsmiljö

Kvarteret Paradis är Lunds innerstads största kvarter. Det är beläget i stadskärnans norra utkant och har angränsat till stadsvallen i norr. Samtliga omgärdande gator är också av medeltida ursprung. Under medeltiden och fram till 1600-talet har kvarteret varit delat i nordsydlig riktning av en nu igenlagd gata, Lysesträtet. I det östra kvarteret låg tre så kallade vikarieresidens samt ärkebiskopens humlegård.

Även fastigheten, nummer 51, är den största i stadskärnan. Fastighetens västra gräns motsvarar ungefär läget för Lysesträtet. På grund av den långtgående traditionen med odling går området fortfarande idag under namnet Paradislyckan. Tomten köptes år 1747 av universitetet. Planen var att tomten skulle hysa en ridinrättning för de adliga universitetsstudenterna. En plan från år 1748 finns bevarad där Paradislyckan syns som en fortsättning av Lundagårdsparken. Endast stallmästarehuset uppfördes och större delen av planen genomfördes aldrig. Under 1700-talets andra hälft kom området istället att användas för odling av mulldärsträd för silkesproduktion.

År 1788 togs tomten över av lasarettet som efter några år kunde flytta in i Stallmästaregården som då hade plats för sex sjuksängar. Genom förvärv och nybyggnation växte lasarettet till att omfatta hela Paradislyckan. I den del av tomten som idag är föremål för undersökning har tidigare legat ett ångpannehus med elektricitetsmaskin och en 38 meter hög skorsten, som försåg hela universitetsområdet med värme och varmvatten.

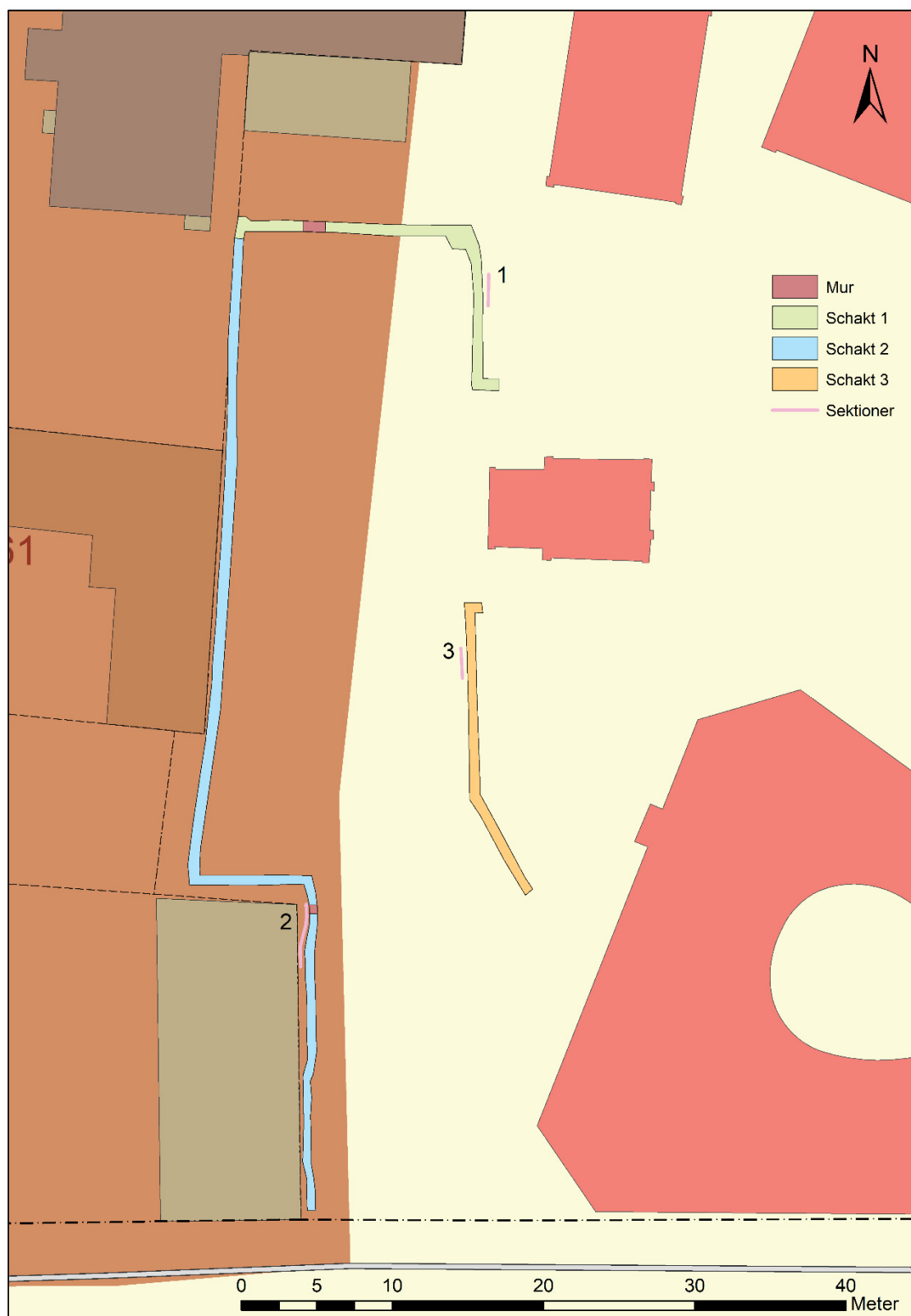
Utmed Paradisgatan har den så kallade Thomanderska gården tidigare stått (se omslagsbild). Gården uppfördes år 1814 och flyttades år 1925 till Kulturen i Lund. Namnet har den fått efter professorn och sedermera biskopen, Johan Henrik Thomander, som bodde där mellan åren 1833 och 1851 (Bevaringskommittén 1983).

Tidigare arkeologiska iakttagelser

Ett antal arkeologiska undersökningar har genomförts på den aktuella fastigheten. På grund av fastighetens storlek är dessa utspridda och endast ett fåtal finns i den del som nu är föremål för undersökning.

År 1982 grävdes inför uppförande av Byrålogen, direkt öster om det aktuella undersökningsområdet. Här påträffades bland annat delar av gatubeläggningen tillhörande Lysesträtet, samt flera brunnar (Gardelin 2007).

Genomförande och resultat

Figur 2. Översikt visande genomförda schakt och upprättade sektioner. Endast sektion 2 har renritats. Övriga sektionsritningar förvaras i Kulturens LA-arkiv. © Lantmäteriet

Totalt grävdes tre schakt, samtliga med en genomsnittlig bredd på 0,65 meter och ett djup på 0,60 meter. Schakten breddades något där nya armaturer placerades.

Schakt 1

Moderna bärlager kunde dokumenteras ner till ett djup på 0,40 meter under mark

I schaktets norra del påträffades delar av vad som tolkas som en grundmur, i gult tegel med tjocka armeringsjärn. Muren påträffades på ett djup av endast 0,10–0,20 meter. Sannolikt kan muren kopplas till en byggnad som stått på tomten fram till någon gång på 1900-talet. Byggnaden finns knapphändigt beskriven i Bevaringsprogrammet för Krafts rote som ett ångpannehus från vilket en kulvert anslutit till flera av byggnaderna norr därom (Bevaringskommittén 1983:113, 117). Inget rivningsår finns noterat och uppgifter om byggnaden saknas i Kulturens LB-arkiv.

Schakt 2

Schakt 2 grävdes delvis i direkt anslutning till Wickmanska gården. I den sydligaste delen var schaktdjupet endast 0,20–0,30 meter och berörde endast påförd rabattjord.

I sektionen direkt öster om Wickmanska gården kunde dokumenteras en stenläggning, cirka 0,15 meter under mark. I höjd med det nordöstra hörnet på Wickmanska gården dokumenterades en mur i östvästlig sträckning. Muren innehöll rött och gult tegel, samt natursten, men kunde inte dateras närmare. Ovan muren var stratigrafin störd av ett sentida ingrepp. Fyllnadsmassorna innehöll stora mängder sten som tolkas komma från delar av stenläggningen som grävts sönder. I samma fyllning påträffades en ölburk som tidfäster ingreppet till någon gång omkring år 1990 (se bilaga 2). Stenläggningen och muren kan båda vara lämningar av Thomanderska gården som legat på platsen mellan åren 1814 och 1925.

I den del av schaktet som löper längs med den västra fastighetsgränsen, norr om Wickmanska gården påträffades endast moderna bärlager i form av grus och sand.

I schaktet sydligaste del grävdes endast rabattjorden bort. I denna del påträffades stora mängder provrör och pipetter av glas. Sannolikt lämningar från Patologen som stått direkt öster därom, fram till år 1979.

Schakt 3

I den sydligaste delen av schakt 3 påträffades flera sågade ledändar, av mellanfotsben från nötkreatur. Detta är ett vanligt spillmaterial som indikerar benhantverk, så som kamtillverkning. I samma massor påträffades också ett fragment av ribbtegel samt ett kritpipsskaft. Samtliga fynd låg i omrörda massor och ingen intakt stratigrafi kunde noteras.

Kulturlagerstatus

Intakta äldre kulturlager berördes endast i begränsad omfattning.

Förslag på fortsatta åtgärder

Arbetet är avslutat. Inga vidare åtgärder krävs.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens dnr	431-22849-2019
Fornlämningsnr	RAÄ Lund 73:1
Lämningsnr, fornreg	L1988:5459
Kulturens projektnr	A_2019_0086
Trakt/kvarter/fastighet	Paradis 51
Socken	Lunds stad
Kommun	Lunds kommun
Län	Skåne län
Typ av exploatering	Ledningsdragning för belysning
Uppdragsgivare	Akademiska hus
Typ av undersökning	Arkeologisk schaktningsövervakning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Adam Hultberg
Övrig personal	-
Fältarbetstid	2020-07-27 – 2020-07-31
Fälttid, arkeolog, tim	8 h
Fälttid, maskin, tim	-
Yta, m ²	-
Kubik, m ³	46,80 m ³
Schaktmeter, m	120 m
Fyndmaterial	Inga fynd tillvaratogs
Ritning, dokumentation	2 st A3 ritfilm: sektionsritningar skala 1:20, planritning skala 1:200, Digitala inmätningsskisser i Kulturens stads-GIS
Foto	20 digitala fotografier
Analys	
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen Paradis 51

Referenser

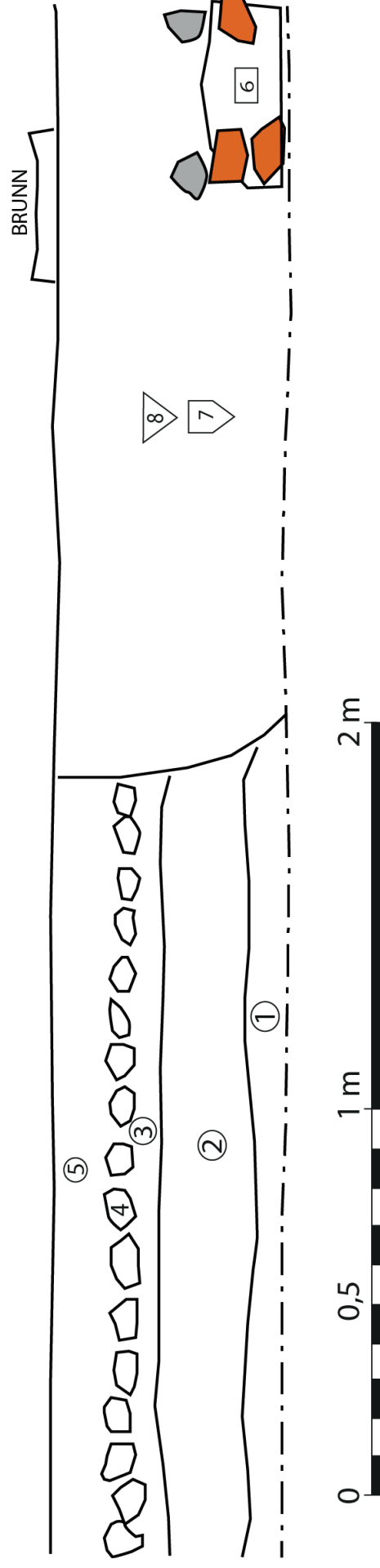
Bevaringskommittén. 1983. *Lunds stadskärna. Bevaringsprogram Krafts rote*. Lund.

Gardelin, G. 2007. Kv Paradis 33, Lund. Arkeologisk undersökning 1982. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 283*. Kulturen. Lund.

Bilagor

1. Sektion 2, Schakt 2
2. Fotodokumentation av ej insamlade fynd.

Bilaga 1. Sektion 2, Schakt 2

1. Grå, mellankornig silt, inblandad med grus. Innehåller en del kalk och tegel.
2. Gult, mellankornigt grus. Småsten, tegel, och enstaka skärvor keramik av typen yngre rödgods. Konstruktionslager.
3. Grå, finkornig silt. Sättningslager under stenläggning (4).
4. Stenläggning. Stenarna har en diameter på ca 0,10 meter. Kan möjligtvis tillhöra Thomanderska gården, vars körport legat här.
5. Rabattjord.
6. Mur i rött och gult tegel, med hårt kalkbruk.
7. Nedgrävning. Sentida ingrepp, sannolikt sammanhörande med dagvattenbrunnen som ligger direkt väster om schaktet.
8. Fyllning. Omrörda massor bestående av rabattjord, grus och sten som antas komma från att stenläggningen (4) har söndergrävt. I nedgrävningen påträffades en ölburk, specialtillverkad för lundakamevalen 1990, vilket tidsfäst ingreppet till någon gång kort därefter (se bilaga 2).

Bilaga 2. Fotodokumentation av ej insamlade fynd

T.v. Ölburk påträffad i schakt 2, kontext 7. Kan tydligt dateras till tiden omkring maj månad, år 1990. Fyndet togs ej tillvara. T.h. Ölburk av samma typ i Kulturens samlingar, inventarienummer KM92131.

2020

- 2020:52 Södra Esplanaden, fornlämning RAÄ Lund 73:1/Lämningsnr 1988:5459, Lund, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2016–2017. Mattias Karlsson och Aja Guldåker.
- 2020:53 Kv. Föreningen 13, Lund. Lund fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds socken, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2018. Mattias Karlsson.
- 2020:54 Kv. Kråkelyckan 6, Lund. Lund fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds socken, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2019. Mattias Karlsson.
- 2020:55 Kv Bispen 1, fornlämning 73:1/Lämningsnr L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Gertie Ericsson.
- 2020:56 Östarp 1:3, Gamlegård Kulturens Östarp, Sjöbo kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Carita Melchert.
- 2020:57 Öveds kyrkogård, Öveds socken, Sjöbo kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Carita Melchert.
- 2020:58 Kv Domkyrkan 2, kv Historiska museet 1 och Innerstaden 2:1, fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5359, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2012. Gertie Ericsson.
- 2020:59 Håslövs mölla, Södra Håslöv 18:2, Vellinge kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Henrik Borg.
- 2020:60 Kv Färgaren 29, fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:61 Kv Billegården 21, fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning och slutundersökning 2013. Ivan Balic.
- 2020:62 Kv Färgaren 26, fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk kontroll och schaktningsövervakning 2016–2017. Aja Guldåker
- 2020:63 Kv Gråbröder 17, fornlämning RAÄ Lund 73:1/Lämningsnr L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:64 Kv Föreningen 16, fornlämning RAÄ Lund 73:1/Lämningsnr L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:65 Flyinge 22:40. Fornlämning RAÄ Södra Sandby 81:1/Lämningsnr L1988:7494. Flyinge, Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Linda Billström.
- 2020:66 Sankt Jakob 4 och 13. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/Lämningsnr L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2016. Aja Guldåker.
- 2020:67 Kv Sankt Laurentius 3, Liberiet, fornlämning RAÄ 73:1/Lämningsnr L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2014 till 2019. Gertie Ericsson.
- 2020:68 Stora Råby 34:40, RAÄ Stora Råby 10:1 / L1988:6568, Stora Råby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.
- 2020:69 Kv Sankt Thomas 34, RAÄ Lund 73:1 / 1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.
- 2020:70 Jonstorps kyrka, Jonstorps socken, Höganäs kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan. Carita Melchert.
- 2020:71 Flyinge 22:50, Flyinge Kungsgård byggnad 1811-1814, Flyinge, Lunds kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan. Carita Melchert.
- 2020:72 Kv Botanicum 15, RAÄ Lund 73:1 / L1988:5449, Lunds stad och kommun, Skåne Län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017–2019. Krister Kåm Tayanin.
- 2020:73 Kv Botanicum 15, RAÄ Lund 73:1 / L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2016–2018. Adam Hultberg.
- 2020:74 Kv Paradis 51, RAÄ Lund 73:1 / L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.